

Zygmunt Perz

"Der Mensch in seiner Freiheit", Jörg Splett, Mainz 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/2, 186-187

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nego agnostycyzmu metodycznego, przekreśla w badaniach naukowych wszelki obiektywizm, wprowadzając na to miejsce z natury rzeczy jednostronność, tendencyjność, dowolność, słowem subiektywizm w różnych jego przejawach, a przeto nie jest ona w stanie obiektywnie naruszyć apologetycznego rysu religii chrześcijańskiej" (s. 273).

A oto pozostałe prace: Julian Wojtkowski, *Matka Boska w maryjnych lekturach monastycznych Polski XIII wieku*; Tadeusz Pawluk, *Przyznanie sądowe strony w procesie kanonicznym*; Jerzy Podolecki, *Szafarz sakramentu chrztu od wieku VIII do Soboru Trydenckiego*; Władysław Turek, *JOC i metoda jego działalności apostołskiej*; Piotr Poręba, *Jedność, spoiwość i trwałość struktury rodzinnej w procesie wychowawczym dziecka*. Starannie wydany tom wartościowych opracowań zamyka dział recenzji i omówień.

Ks. Franciszek Sieg SJ, Kalisz

Jörg SPLETT, *Der Mensch in seiner Freiheit*, Mainz 1967, Matthias-Grünewald-Verlag, s. 128.

Dziwny paradoks: w miarę jak współczesna nauka pogłębia i wszechstronnie rozbudowuje naszą wiedzę o człowieku, coraz bardziej natarczywe staje się pytanie o jego istotę. Autor publikacji, którą mamy się obecnie zająć, na zakończenie swych rozważań formuluje następujące określenia człowieka: „drzwi do tajemnicy”, „wezwana wolność”.

Do takich sformułowań dochodzi stopniowo w trzech rozdziałach opracowania. W pierwszym z nich ukazuje aktualność, obecny stan oraz historię pytania o istotę człowieka. Drugi rozdział został poświęcony ukazaniu człowieka w jego skończoności (*Endlichkeit*). Przybiera ona konkretny kształt w sytuacji przestrzennej oraz w określonym momencie historii (*Geschichtlichkeit*).

Pojęcie świata (*Welt*) w odniesieniu do człowieka wyraża się w ujęciu autora przede wszystkim w kategoriach osobowych powiązań istot cielesnych, jakimi są ludzie. Tak więc świat (*Welt*) jest znacznie czymś więcej niż przestrzeń (*Raum*). Podobnie czasowe uwarunkowanie człowieka nie jest tylko trwaniem w czasie (*Zeitlichkeit*), lecz życiem naznaczonym istotnie historią powiązań ludzkich — mówiąc krótko historią człowieka (*Geschichtlichkeit*).

Uwarunkowanie człowieka przez świat i historię odbywa się niejako w płaszczyźnie horyzontalnej. Znamiona ludzkie czasu i przestrzeni mają jednak swoje źródło w pionowym uwarunkowaniu człowieka (*vertikale Bedingtheit*). Uwarunkowanie horyzontalne można określić mianem uwarunkowania „od”, natomiast uwarunkowanie pionowe przejawia zmianę uwarunkowania „do”. Jest to bowiem zobowiązujące wezwanie do stawania się coraz bardziej wolnym człowiekiem. Autor określa je mianem *unbedingter Anspruch*. Rdzeń tego wezwania stanowi zobowiązanie moralne. Dotyczy ono jednak całokształtu życia ludzkiego.

Uwarunkowanie pionowe człowieka, pochodzące z góry jest równocześnie człowiekowi immanentne. Jest to właściwie *Anruf Gottes*, ponieważ tylko Bóg jest *konkurrenzloser Grund und tragender Ursprung*. Dlatego też wezwanie do stawania się człowiekiem jest nie tylko rozkazem (*Du sollst*), lecz umożliwieniem (*Du darfst*), oczywiście jeśli człowiek chce (*Will er?*). Człowiek jest bowiem istotą stającą się (*Wesen des „Zwischen“*). Rozważania na ten temat wypełniają ramy trzeciego rozdziału omawianej pozycji wydawniczej.

Praca Spletta jest pierwszą z serii *Unser Glaube*. Ma to być dogmatyka dla świeckich. Pierwszy tomik poświęcono człowiekowi, ponieważ pytanie o człowieka wprowadza na właściwą drogę określenia stosunku człowieka

do Boga. Autor posłużył się w opracowaniu metodą rozumowej interpretacji zjawiska człowieka. Język opracowania jest niestety trudny, styl zawily. Książka jednak warta zalecenia, ponieważ uwrażliwia na współczesny sposób ujmowania zagadnień. Tym samym umożliwia dialog ze współczesnością, z ludźmi, dla których obcy jest scholastyczny język dotychczasowej teologii.

Ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

Bernhard HÄRING, *Personalismus in Philosophie und Theologie*, München — Freiburg im Br. 1968, Erich Wewel Verlag, s. 115.

B. Häring opublikował cykl prelekcji wygłoszonych w New York University. Cztery opracowania składające się na publikację zawierającą w zarysie całokształt poglądów tego znanego powszechnie teologa—moralisty. Umożliwiają w przejrzysty, zwięzły i zarazem przystępny sposób spojrzenie na podstawy poglądów teologicznomoralnych w duchu ujęcia personalistycznego.

Na wstępie autor szkicuje najbardziej typowe formy personalizmu: zogniskowanego wokół osoby własnego „ja” oraz personalizmu społecznego. Sam opowiada się po stronie personalizmu, który określa mianem *Ich-Du-Wir-Personalismus*. Streszcza się on w wzajemnych relacjach osobowych, ujawniających się w słowach oraz przejawach miłości (*Personalismus der Begegnung und Gemeinschaft in Wort und Liebe*). Jest to w ujęciu Häringa personalizm trójwymiarowy: stosunku do Boga, do innych ludzi i do siebie samego. Z punktu widzenia tak ujętego personalizmu autor naświetla zagadnienie prymatu miłości, niepowtarzalności osoby ludzkiej, cielesno-duchowej jedności człowieka, jego historyczności oraz otwartości na otaczający go świat. Häringowskie wydanie personalizmu nawiązuje wyraźnie do poglądów Heideggera, Schelera oraz Teilharda de Chardin.

W odniesieniu do zagadnienia religii i moralności naszkicowany personalizm przejawia się w chrystocentryzmie, postawie uwielbienia wobec Boga, solidarności oraz poczucia odpowiedzialności w współżyciu z innymi ludźmi.

Z zagadnieniem personalizmu wiąże się w sposób nierozdzielny problematyka sumienia oraz wolności. Tej sprawie Häring poświęcił w omawianej publikacji trzecie z kolei opracowanie. Zwraca on szczególną uwagę na dojrzałość sumienia i korzystania z wolności.

Niezmiernie ciekawe są rozważania autora na temat chrześcijańskiego egzystencjalizmu w świetle biblijnego pojęcia *kairos*. Häring przeciwstawia antropocentrycznej moralności, która wysuwa na pierwszy plan cnotę roztropności, moralność inspirowaną przez „wyczulenie” (*Wachsamkeit*) na zbawczą działalność Boga w historii ludzkości (por. s. 86—89). Punktem wyjścia jest w tym ujęciu Boży zamiar względem człowieka, odczytywany w określonym czasie. Odpowiedzią człowieka jest pójście za Chrystusem w kierunku Boga i ludzi. Häring zwraca uwagę, w jaki sposób moralność uwrażliwienia na głos Bożego czasu, który streszcza się w Jezusie Chrystusie, przeciwstawia się zarówno legalizmowi, jak i sytuacjonizmowi etycznemu. Chrześcijańskie ujęcie moralności po linii „złotego środka” jest zresztą znamiennej cechą omawianej publikacji, która strona po stronie rozbudza zainteresowanie czytelnika.

Ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

Wer ist das eigentlich — Gott? wydał Hans Jürgen Schultz, München 1969, Kösel-Verlag, s. 290.

Kim jest właściwie Bóg? Pytanie to zawsze mimo pozorów aktualne w myśli ludzkiej, powraca dziś ze zdwojoną siłą. Około niego koncentruje się